

V LÁSCE A VÁLCE

MAGGIE BROOKES

Španělsko sužuje občanská válka a svět je na pokraji chaosu.
Příběh o lásce a obětování inspirovaný skutečnými událostmi.

DOMINO

V lásce a válce

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.dominoknihy.cz
www.albatrosmedia.cz

DOMINO

Maggie Brookes

V lásce a válce – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

V LÁSCE
A VÁLCE

MAGGIE BROOKES

DOMINO

Pro statečné lidi, kteří poskytují humanitární pomoc
po celém našem neklidném světě.

A pro Matildu, Katie, Amy a Tima – navždy s láskou.

Zkusme tedy, co dokáže láska.

William Penn

*(Kvakerský vůdce, zakladatel Pensylvánie,
14. října 1644 – 30. července 1718)*

Historická poznámka

Španělská občanská válka (1936–1939) rozdělila národ a postavila proti sobě členy jednotlivých rodin, kteří zaujímali nesmiřitelně protichůdné názory na náboženství, společenské třídy, demokracii a fašismus. Ti nalevo byli přesvědčeni, že majitelé půdy a katolická církev udržují zemi v bídě a nevědomosti středověku. Stoupenci pravice se obávali, že se Španělsko stane komunistickou a ateistickou zemí.

Roku 1936 byla zvolena republikánská koalice levého křídla a pravicová armáda se okamžitě pokusila o převrat. To rozběsnilo davy, které začaly vraždit duchovní, vypalovat kostely a zabavovat půdu a nemovitosti. Pravé křídlo se sjednotilo pod vedením fašistického generála Franka a konflikt se rychle zvrhl ve válku mezi demokraticky zvolenými republikány a fašisty, kteří se je snažili svrhnout.

Navzdory mezinárodní dohodě o nezasahování přispěchali Frankovi na pomoc Hitler a Mussolini s početnými vojenskými jednotkami, bombardéry a stíhačkami. Na podporu demokracie a z obav ze šíření fašismu se do Španělska sjelo zhruba padesát tisíc levicově smýšlejících mužů a žen z celého světa, aby vstoupili do republikánských „interbrigád“, které Stalin zásobil zbraněmi.

V LÁSCE A VÁLCE

Franco očekával rychlý vojenský převrat, ale nesourodá lidová armáda, složená z rolníků, dělníků, odborářů a mezinárodních brigád mu dokázala dlouho vzdorovat.

Prolog

Hertfordshire, Anglie, 1921

Lucy seděla na svém oblíbeném místě v polovině mahagonového schodiště a na klíně držela panenku. Ze své pozorovatelné měla výborný přehled o všem, co se dělo v domě. Sledovala, jak otec otvírá hlavní dveře a do haly obložené dřevem se vlévá světlo. Ono ráno si vtiskla do paměti navždycky, jako by toho dne někdo natáhl hodinový strojek a zahájil tím její život.

Otec uvedl dovnitř paní Murrayovou a odvedl ji do salonu. Za ní se objevili dva chlapci. Stanuli ve dveřích jako výrazné siluety, rýsující se na pozadí jasného dne, ten větší pevně svíral ruku svého malého bratříčka. Jamie a Tom na okamžik znehybněli, zastavili se na prahu Lucyina života a pak se opatrně vydali dál do neznámé chodby. Jak se tak blížili k Lucy, tmavé siluety se vybarvovaly a nabývaly své podoby.

Lucy odhadovala, že jeden z nich vypadá o něco starší než ona a ten druhý zase mladší, asi tak sedm a čtyři roky. Jamie, ten větší, vězel ve školní uniformě se sakem, kravatou a krátkými kalhotami. Menší chlapec, který se ho držel za ruku, měl na sobě

námořnický obleček. Do tváří jim padlo světlo z okna na podestě a Lucy si všimla, že Jamie pevně svírá rty, aby nedal najevo, co si myslí, kdežto Tom se rozhlíží se směsicí obav a zvědavosti. I když bratři, nebyli si ani trochu podobní. Jamie měl matčiny modré oči, pískové vlasy a pihovatou tvář, Tomovy oči byly hnědé, stejně jako jeho vlasy. Jamie byl hubený, jako by překotně vyrostl, Tom naopak pevný a rozložitý. Jamie vypadal jako bledá porcelánová panenka, kdežto Tomova pleť zářila.

Lucy věděla, že tihle chlapci teď budou žít ve vedlejším domku. Chlapci, kterým umřel tatínek. Převracela si tu myšlenku v hlavě jako lesklou novou minci a její rub jí připomněl, že jí zase umřela maminka.

Viděla, jak se chlapci rozkukávají v relativním šeru široké chodby a zaznamenali, že sedí na schodech nad nimi. Vzhledli k ní a Lucy jako by se něco v krku stáhlo, podivně se rozechvěla. Odložila panenku a zvedla se.

Později jí řekli, že jí sluneční světlo z okna na odpočívadle rozzářilo světlé kudrny kolem obličeje jako svatozář. Ale ona si pamatovala jen to, jak se zastavili a zírali na ni jako na zjevení, jako by se měla stát pevným bodem, kotvou ve víru jejich života. Jako by je měla zachránit.

HERTFORDSHIRE

Říjen 1936

1

Lucy si právě odkrajovala špičku vařeného vajíčka, když Tom vtrhl francouzskými dveřmi do jídelny. Vlasy mu trčely do všech stran, jako by právě vyskočil z postele, a mával novinami. Lucy odložila lžičku a nervózně pohlédla na otce, kapitána Nicholsona. Tohle vyrušení u snídani se mu zamlouvat nebude.

„Je to tady,“ vykřikl Tom. „Je tu ta výzva.“

Lucyinu otec vzhlédl od uzenáče, kterého zbavoval kostí, a otřel si knír. „Dobré ráno, Thomasi,“ pronesl suše.

Tom se na okamžik zastavil, jak pospíchal kolem stolu k Lucy, zřejmě si kapitána Nicholsona všiml až teď.

„Á, ano, dobré ráno, pane.“ Klekl si u Lucyiny židle a zabodl ukazovák do novin. „Koukej, koukej, konečně přišla výzva. Pojedu.“

Lucy mu vytáhla *Daily Worker* z ruky a přidržela si list před očima, aby si mohla přečíst výzvu k dobrovolným bojovníkům za Španělskou republiku. Nad titulkem se jí sevřel žaludek obavami. Obrátila se k němu, viděla, jak mu kaštanově hnědé oči září vzrušením a celá tvář svítí radostí. Jak je možné, že to, co jeho tolik těší, jí tíží jako kámen v útrokách?

„Kam pojeděš?“ zeptal se kapitán Nicholson a odsunul uzeného sledě.

Lucy položila Tomovi ruku varovně na rukáv, ale setřásl ji a vyskočil, začal přecházet po pokoji sem tam, nevydržel v klidu. „Do Španělska. Jedu do Španělska.“

„Tak to tedy ne!“ vyštěkl kapitán Nicholson. „Hloupý kluku! Sedni si.“ Zalétl pohledem k Lucy, která se chystala Toma podpořit. „A ty, ty mlč.“

Lucy poslechla, prozatím spolkla, co chtěla říci, a čekala, až se naskytne příležitost zasáhnout v kamarádův prospěch. Tom si pomalu odtáhl židli a posadil se, noviny rozložil na stole před sebou. Lucy jasně viděla, že se otci nezamlouvá jeho neoholená brada, rozčepýřené vlasy, košile vytažená z kalhot a nakřivo zapnutý svetr. Zřejmě na sebe všechno naházal ve spěchu a přiřítit se oznámit jí tu novinu, jakmile noviny dorazily. Milovala jeho impulzivnost, ale měl se nejdřív přesvědčit, jestli je sama.

Kapitán Nicholson odložil příbor. „Tak tedy, co je to za nesmysl?“

Tom se naklonil dopředu. „Není to žádný nesmysl. Vážně ne. Je to šance, jak pomoci. Na tohle jsem čekal.“

Lucy viděla, jak otec začíná brunátnět, snaží se ovládnout.

„Nejsem si jistý, jestli ti rozumím.“

Tom znovu zamával výtiskem *Daily Workeru*. „Je to výzva, aby lidé šli a přidali se k mezinárodním brigádám, k boji s Frankem. Musím jít.“

Lucy zaplavil obdiv, ale hned nato ji bolestně bodlo při představě, že se Tom hrne do takového nebezpečí.

Kapitán Nicholson spustil vážně, každé slovo zdůraznil bodnutím prstu do stolu: „Žádnou – takovou – pitomost – neuděláš.“

Tom si prohrábl rozježené vlasy, Lucy viděla, jak moc se snaží udržet na uzdě. „Se vši úctou, pane, já pojedu. Musím.“

Lucyin otec se zvedl ze židle. „Je ti devatenáct, Thomasi Murrayi. Nemáš tušení, co je to válka. Zůstaneš tady a dostuduješ. Konec řečí.“

I Tom vstal, odstrčil přitom židli tak prudce, až se převrátila.

„Jasně, o válce nic nevím, ale musím jít. Nemůžu tu jen tak posedávat a nic nedělat.“

Lucy mávla rukou, pokusila se zasáhnout. „Uklidněte se, oba!“ Ale ani jeden z nich ji neposlouchal. Vírily v ní protichůdné pocity – nutkání podpořit Toma proti otci zápolilo s hrůzou z pomýšlení, že se vydá do Španělska a nechá se zabít. Věděla ale, že když je kapitán Nicholson v ráži, nemá proti němu žádnou šanci.

„Přesně to musíš udělat,“ houkl. „Vrátit se do školy a dokončit si vzdělání. Nepůjdeš bojovat za ty zatracené rudé. Není to tvoje válka.“

Tom zas přecházel po pokoji, ruce u boků zatínal do pěstí. „Ale ano, je. Jestli ty fašisty nezastavíme ve Španělsku, rozlezou se všude.“

Lucyin otec se natáhl přes stůl a popadl Tomův *Daily Worker*. Než ho chlapec stačil zastavit, roztrhl noviny na dva kusy. Tom skočil přes pokoj a vyškulbl mu je. Stáli naproti sobě tak blízko, že by se mohli udeřit, a vraždili se navzájem pohledy. Výškou se sobě skoro rovnali, ale Tom byl mladší a svalnatý, kdežto kapitán Nicholson měl nadváhu a střední věk. Nebylo pochyb o tom, kdo by dopadl hůř. Lucy vyskočila, postavila se mezi ně a pevně sevřela Tomovu pravačku. Hádky mezi nimi byly na denním pořádku, ale ještě nikdy se nepopráli. Dnes by to mohlo být poprvé.

„Pojedu!“ vykřikl Tom.

Kapitán Nicholson se napřímil. „Zakazuju ti to!“

Tom odsekl, než si to stačil rozmyslet: „Nejste můj otec!“

Ta slova dopadla jako kámen do rybníka, rozvířila vlny a Lucy pohlédla na otce s úzkostí. V obličejích se mu honily emoce a čelist se napínala, snažil se vymyslet náležitou odpověď.

Do toho, nabádala ho v duchu. Řekni mu, co doopravdy cítíš. Řekni – já vím, že nejsem tvůj otec, ale od té doby, co jsem přivedl tebe, Jamieho a vaši matku do toho domku vedle, jsi pro mě jako syn. Tak prosím nikam nejezdi a nenechávej se tam zabít.

Viděla, jak otec otevřel pusy a pak ji zase zavřel. Ohryzek mu dvakrát poskočil, jako by se pokoušel spolknout všechno, co by mohl říci. Zatahal se za knír, pořádně zamrkal a to mu pomohlo znovu si nasadit masku sebekontroly.

Uchopil vidličku a zabodl ji do uzené ryby. „Nevím, co na to řekne tvůj bratr, že chceš jít bojovat za divochy, co vraždí kněží.“

Lucy a Tom se na sebe podívali. Oba přesně věděli, co by Jamie řekl.

„Ten tě možná přivede k rozumu.“

Lucy povytáhla obočí. Otci bylo jasné, že ať Jamie řekne cokoli, Tom si pospíší udělat přesný opak. Pokud mu má někdo zabránit v tom, aby se rozjel do světa a nechal se zabít, musí to být ona a Tomova matka.

Pomyslela na divoké hádky, které drásaly vzduch v kuchyni u Marrayů od té doby, co se v novinách začaly objevovat zprávy o Španělské republice. Lucy a paní Murrayovou zaujal boj o práva žen a za vzdělávání, který vedla republika. Tom provokativně hlásal, že Anglie by měla být taky republikou a náboženství je

třeba zakázat. Jamie na ně na všechny ječel. Copak nechápou, že se ta republika staví proti bohu?

„Co na to říká tvá máma?“ zeptala se Lucy a táhla Toma k hlavním dveřím.

„Ještě jsem jí to neřekl,“ zamumlal, obrátil se k ní a se špatně ovládaným vztekem se plácl roztrženými novinami do nohy. „Chtěl jsem to nejdřív ukázat tobě, protože vím, že to pochopíš.“

Lucy se podívala na hodinky a v duchu počítala, jestli má dost času, než bude muset odejít do práce. „No, tak pojďme, řekneme jí to hned.“

Tom vykročil po stezce první, Lucy za nimi zabouchla dveře, ale jakmile se ocitli za brankou, zahrula doprava, ne doleva k Murrayovic domku. Věděla, že Tom potřebuje upustit trochu páry, než si budou moci promluvit.

„Kdo bude první na zastávce!“ křikla přes rameno a už se hnala kupředu.

Běželi zamlženým říjnovým ránem známou vesnickou uličkou, kolem zelináře a řezníka. Tom byl v nevýhodě, měl ještě na nohou trepky. Kličkovali mezi lidmi, kteří časně zrána směřovali na stanici Welwyn a pak do Londýna do práce.

Lucy doběhla k lavičce na zastávce autobusu první, svezla se na ni, funěla a zastrkovala si kudrnaté světlé vlasy za uši. Kolikrát tu jen sedávala s Tomem, vymlouvala mu nějaký šílený plán, uklidňovala ho po hádce s otcem nebo starším bratrem?

Zhroutil se vedle ní, vzácné noviny zmačkané v ruce. „Nemám boty,“ vysvětlil a zvedl nohy v trepkách.

„Já to věděla,“ usmála se. „A neholil ses a neučesal.“ Začichala. „A neumyl.“

Poposunul se na lavičke kousíček od ní. „Promiň. Ne. Byl jsem celý vedle.“

„Tak jo, ukaž mi, co tam píšou.“

Studovali noviny, přidržovali kusy roztržené stránky u sebe a Lucy nenapadalo, co by mohla říct, aby mu zabránila jet. Zatím jen věděla, že ho musí nechat vypovídat.

„Chápeš, proč je to tak důležitý, vid', Lucinko?“ naléhal. „Kvůli školám a ženám a rolníkům a vzdělání a všemu.“

Lucy myslela na to, kolikrát se vzepřela otci, kolikrát ignorovala Jamieho znechucení a vypravila se s Tomem na nějaké pro-republikánské shromáždění. Navštěvovali je od července, jakmile se doslechli o tom, že se brutální fašistická armáda generála Franka žene Španělskem a ničí všechno dobré, čeho republikáni od voleb dosáhli. Největší dojem na ni udělala Dolores Ibárruri, ohnivá španělská politička, známá coby La Pasionaria, která s plamennou tváří mluvila k lidem.

Poplácala ho po paži. „Ty víš, že ano.“

„Fajn, tak to pojďme říct mámě. Jdeš se mnou?“

Lucy s Tomem vrazili do kuchyně, kde paní Murrayová právě chystala Tomovi snídani. Syn jí beze slova podal noviny. Přelétla pohledem titulek a její bledá tvář najednou vypadala mnohem starší než na třiačtyřicet let.

„Bála jsem se, že přijde tenhle den,“ posteskla si a uhladila pomačkanou stránku na kuchyňském stole. „Kde mám brýle?“

Lucy je objevila na kredenci a podala jí je, přitom jí konejšivě stiskla ruku. Paní Murrayová stisk opětovala. Obě věděly, že udělají všechno pro to, aby Tomovi zabránily odejít do války. Stály bok po boku, málem se dotýkaly ramen, a paní Murrayová

důkladně pročítala článek. Tom stísněně přihlížel a bubnoval prsty o stůl, dokud matka nevezhlédla a neodložila brýle.

„Ach, Thomasi!“ zaprosila. „Jistě budou mít dost jiných? Máš za sebou teprve půlku studia.“

„Sotva jsi začal druhý ročník,“ dodala Lucy.

„Třeba bys ho mohl dokončit a pak by se vidělo?“ nadhodila paní Murrayová.

Tom netrpělivě mlaskl jazykem. „Vy to nechápete? Je to teď. Musí to být teď, jestli máme mít šanci zastavit Franka. Víte samy, co ti grázli provádějí ženským v každém městě a vesnici. Musíme je zastavit, aby nedostali Madrid, a tohle je naše příležitost.“

Lucy zkusila jinou metodu. „Ale oni jistě chtějí zkušené bojovníky. Starší muže, co byli ve Velké válce. K čemu jim tam budeš?“ Pokusila se ze sebe vyždímat smích. „Neřekla bych, že potřebují ekonomy!“

„Tak díky, Luci! Díky za důvěru. Zapomněla jsi, že umím střílet z pušky. Naučil jsem se to ve škole, díky tvému tátovi! A umím se o sebe postarat. To jsem se naučil na hřišti, při ragby. Myslím, že vážně můžu pomoci.“

„Tvůj táta uměl zacházet s puškou, a taky ho to nezachránilo, že?“ vmísila se do hovoru paní Murrayová.

Tom si zoufale zkroutil ruce. „Mělo mě napadnout, že mě nepochopíte.“

„To je tím, že tě máme rády,“ řekla jeho matka.

„A neumíš španělsky,“ troufla si upozornit Lucy, chytala se příslovečného stébla.

„Trochu umím, Jamie nás přece společně učil. Jasně, bylas lepší než já, ale to proto, že jsem do toho šel, jenom abych nezůstal stranou.“ Odkášlal si. „¿Dónde está el burro?“

Lucy se musela smát. Vysvětlila to paní Murrayové: „To znamená ‚Kde je osel?‘“

„Tak to je užitečná fráze,“ poznamenala Tomova máma.

Lucy štouchla do Toma. „Všichni víme, kde je osel! Tady v tomhle pokoji.“

Paní Murrayová se posmutněle usmála. „Bojím se pomyslet, co řekne Jamie, až se dneska vrátí domů.“

Lucy ten večer sledovala předním arkýřovým oknem, jak se Jamie ve svůj obvyklý čas blíží po silnici od zastávky, jako vždy s nosem zabořeným v knize. Byl to div, že nikdy nevrátil do sloupu pouliční lampy nebo nevstoupil pod auto. Z práce pomocného redaktora v listu *Catholic Herald* odcházel úderem páté a jezdil autobusem v 17.15 z Moorgate. Člověk si podle něj mohl nařídit hodinky. V tom se tuze lišil od Toma.

Už jako malí byli hotové protiklady. V době, když dorazili do Welwynu, naplňovalo sedmiletého Jamieho tiché odhodlání, že se stane pokračovatelem, skoro reinkarnací svého mrtvého otce. Držel se toho mála, co o Robertu Murrayovi věděl, a přisvojoval si to: jeho otec byl katolík, a tak si Jamie našel místní katolický kostel a každou neděli chodil sám na mši, i když se venku třeba ženili čerti. Jeho otec byl voják, který položil život, aby zachránil nadřízeného důstojníka, kapitána Nicholsona. Jamie hořel touhou stát se taky hrdinou, vyrovnat se mu. Ale čtyřletý Tom tátovu oběť nijak neobdivoval. Měl prostě vztek, že tatínek umřel a opustil je. Všichni by měli úplně jiný život, kdyby vojín Murray prostě zachránil sám sebe.

*

Lucy vyklouzla z domu zadem, brankou v plotu, kterou otec vyrobil, když byli chlapi malí, a ocitla se v kuchyni u sousedů s paní Murrayovou a Tomem dřív, než zaslechli Jamieho klíč v zámku.

Obě ženy si vyměnily stísněný pohled. Věděly, že tohle nedopadne dobře. Bratři měli odlišný názor na všechno, ale v otázce Španělska se už víc lišit ani nemohli.

Všechny tři hlavy se obrátily ke kuchyňským dveřím, když je Jamie otevřel.

Obezřetně si je prohlédl a položil klobouk na stůl. „Uf! Co to má znamenat? Nějaká delegace?“

Paní Murrayová nalila vodu do konvice, aby se nějak zaměstnala. „Jakpak ses měl?“ zeptala se hlasem, který měl sice znít úplně normálně, ale Lucy v něm přesto jasně zaznamenala napětí. „Najíš se s námi? A dáš si čaj? Už je to skoro hotové. Máme zapékané klobásky.“

Tom přecházel po malé kuchyni jako zvíře v kleci a Jamie se opatrně posadil. „Ano, dám si čaj. A řekne mi někdo, co se to tu děje?“

Tom s paní Murrayovou se podívali na Lucy, věčnou usmiřovatelku a prostředníka. Ta poznala, že není vyhnutí, a posadila se ke stolu naproti Jamiemu.

„Jde o Toma,“ začala.

„Já si to myslel,“ reagoval Jamie suše. „Vyloučili ho ze školy, přivedl nějakou holku do maléru, nebo prohrál majlant v kartách?“

„Tak dík,“ zamumlal Tom.

„Nic takového,“ pronesla Lucy pomalu. „Bude ti to připadat ještě horší.“

Jamie na ni zíral pronikavýma modrýma očima, zdálo se, že jí čte myšlenky jako obvykle. „Řekni mi, prosím, že se nenechal zverbovat a nepojede do Španělska?“

Lucy se natáhla a položila ruku Jamiemu na zápěstí.

Tom se zastavil. „Ještě jsem nic nepodepsal, ale pojedu.“

Jamieho hlas zněl nebezpečně tiše. „To rozhodně neuděláš.“

„To rozhodně udělám!“

Jamie pohlédl přes kuchyňský stůl zpříma na Toma. „Můj bratr nebude bojovat za ty zabijácké komunisty. Víš přece, co dělali, ne? Ukazoval jsem ti to: stínají kněží, jeptiškám provádějí bůhvíco, vraždí mnichy...“

„Já hlavně vím, jakou smradlavou propagandu a lži roznáší ty tvoje toryovské noviny,“ vyštěkl Tom.

„Je to tak. Ty prostě nechceš vidět pravdu, když ti kouká přímo do tváře.“

Lucy se pokusila nasadit učitelský hlas. „Nechte toho, kluci. Potřebujeme se na to vyspat a zítra probereme pro a proti.“

„Žádná pro nejsou,“ odsekl Jamie. „Je to úplně jednoduché. Jestli pojede bojovat do Španělska, není už pro mě bratr.“

„To je mi ukradený,“ křikl Tom. „Stejně nechci mít za bráchu fašouna.“

V kuchyni bylo najednou příšerně horko.

Lucy se obrátila k Tomovi a sundala si svetr. „Víš, že Jamie není fašista.“

„Do Španělska pojedu, a konec,“ houkl Tom.

Paní Murrayová promluvila tak tiše, že ji skoro nebylo slyšet. „Prosím, chlapci. Promluvme si o tom rozumně.“

Lucy s těmi dvěma došla trpělivost. „Jste oba nemožní! Nejradši bych vám srazila hlavy dohromady. Okamžitě toho nechte.“

V Jamieho hlase zaznělo ocelové ostří. „Jestli pojedeš, zastavím ti kapesné. Nebudeš mít ani vindru, klidně si umři hladu, mně je to jedno.“

Jeho slova zůstala viset ve vzduchu, všichni ztuhli. Tom sebral noviny a otevřel dokořán zadní dveře.

„On to tak nemyslel,“ zavolala Lucy a střelila po Jamieem nabroušeným pohledem.

Ale Tom už byl pryč, vypadl z domu a ani se neohlédl. Jeho matka stála ve dveřích, dívala se za ním, v rukou mačkala utěrku.

Lucy se obrátila k Jamieemu. „Mohl jsi ho aspoň vyslechnout, promluvit si o tom.“

„Co jsem si měl vyslechnout? To uctívání rudých? Fakta přece zná.“

„Ta fakta jsou složitá,“ namítla Lucy. „To víme všichni.“

Jamie vyšel z pokoje a vyběhl po schodech nahoru. Obě ženy slyšely, jak šramotí ve své ložnici nad jejich hlavami. Podívaly se na sebe s povytaženým obočím.

„Ta výstřížková kniha,“ poznamenala paní Murrayová a Lucy si povzdechla.

Noviny, filmové týdeníky a rozhlasové zprávy byly plné konfliktu, táhnoucího se už přes šest měsíců. Jediné, co dokázalo vytlačit Španělsko z titulních stran, byly zprávy o králově aféře s paní Simpsonovou. Celá Británie byla posedlá španělskou občanskou válkou a názory se ostře dělily. Většina britského tisku a všechny filmové zpravodajské společnosti byly výrazně protirepublikánské, bály se, že se komunistická horečka rozšíří z Ruska přes Španělsko do Británie. Využívaly nenávisti republikánů vůči katolické církvi.

Jamie se v rámci své náboženské víry odjakživa zajímal o politiku římskokatolických zemí, takže nebylo divu, že si na Oxfordu vybral za předmět studia španělštinu. A ještě méně překvapovalo, s jakým zápalem se obrátil proti republikánům v červenci, kdy zdivočelé davy začaly vypalovat kostely a páchat zvěrstva na kněžích, o nichž byly přesvědčeny, že je udržují v temnotě a neznalosti středověku.

Tehdy si Jamie začal vystříhovat články z novin a vlepovat je do knihy.

Lucy paní Murrayovou objala a pohladila ji po šedivějících vlasech. Kdysi měly stejnou barvu jako ty Jamieho, protkávaly je měděné odlesky, ale teď vypadaly vybledlé.

„Možná, že Tom neodjede,“ zadoufala Lucy. „Možná se nám ho povede přesvědčit.“

Paní Murrayová si jí zoufale položila hlavu na rameno, a to už uslyšely, jak se Jamie řítí zpátky dolů po schodech.

Hodil před ně na stůl známou knihu s výstřížky.

„Koukněte se, no tak, jenom se koukněte!“

Lucy už všechny ty články viděla, ale věděla, že musí Jamieho nejprve uklidnit, teprve pak možná Toma odradí, a tak otevřela knihu plnou křiklavých titulků vystříhaných z novin.

Jamie obracel stránku za stránkou s výstřížky z *Daily Mailu* z července a srpna 1936, sotva před třemi měsíci, bodal do těch slov prstem, aby je zdůraznil: RUDĚ ŽENY ZMASAKROVALY ŠPANĚLSKÉ KNĚŽÍ; RODINA UPÁLENÁ RUDÝMI; RUDÍ UTOPILI 447 LIDÍ VE STUDNÁCH; RUDÍ VYSTAVUJÍ ŘADY LEBEK; KNĚŽÍ A MNIŠI MUČENI RUDÝMI.

„Dost,“ řekla. „Dost. Já vím, že se staly všechny tyhle hrozná věci.“

„Mám tu ještě jeden,“ naléhal. „Abys neřekla, že je to všechno z *Daily Mailu*.“

Zalistroval knihou. „Tady. Tohle je z *Daily Mirroru*.“

Lucy se přinutila podívat na stránku. Titulek křičel: DAV SETNUL KNĚŽÍ A JEPTIŠKY SVLÉKL DONAHA!

„To je hrůza,“ zašeptala a myslela to vážně. Bylo to tak strašné, že jí chyběla slova. Jak může tohle provést člověk člověku?

Paní Murrayová před ně položila hrnky čaje a Lucy si svůj osladila.

Jamiemu zbrunátněla tvář vztekem. „Ty víš, že tohle všechno je pravda, a přesto jsi na Tomově straně?“

„Nejsem na ničí straně,“ bránila se Lucy. „Vím, že lůza zpočátku prováděla takové věci. Ale republikáni udělali i hodně dobrého.“

„Jak můžou zlí lidé dělat dobré věci?“

„Pro tebe je vždycky všechno černobílé. Svět je složitější.“

„Pro mě ne. Jsou to ďábli a neznabohové a Tom se k nim chce přidat.“

„Zkusila bych ti to vysvětlit, ale vím, že bys neposlouchal.“

„Nemám zájem poslouchat, jak obhajuješ, co se obhájit nedá.“

Lucy se z toho všeho cítila úplně vyčerpaná. „Ach, Jamie,“ povzddechla si.

Sebral si svou knihu. „Budu ve svém pokoji, kdyby si někdo chtěl rozumně promluvit.“

„Ach, Jamie,“ zopakovala jeho matka, ale syn už byl pryč.

Obě ženy seděly mlčky, pak Lucy vzala ruce paní Murrayové do svých. „Jste tak studená,“ řekla. „Tumáte, vezměte si můj čaj. Já si naliju jiný.“

„Nemyslíš, že vážně odjede, že ne?“ Paní Murrayová pátrala pohledem v Lucyiných očích. „Že Tom nepůjde do války? Do tamté války.“

Lucy zavrtěla hlavou, ale připadalo jí to hrozivě pravděpodobné. Vidala ho na shromážděních a schůzích a viděla, jak mu planou oči misionářským zápalem.

Zvedla hlavu a začichala. „Co je to?“

Paní Murrayová skočila k troubě, ale sotva ji otevřela, vyvalil se černý kouř. „To je ta zapečená klobása,“ vykřikla a vytáhla pekáček. „Teď už ji stejně nikdo chtít nebude.“

A jako by to byla ta poslední kapka, kterou džbán přetekl, za-bořila tvář do zástěry a rozplakala se.

2

Lucy se vrátila domů a začala rychle chystat plátek masa otci k večeři. Teď se to zdálo málem jako sen, že ještě před třemi roky, dříve než kapitán Nicholson přišel o většinu peněz, měli kuchařku a hospodyni, která denně přicházela do domu. Lucy tehdy neměla tušení, jak se na knihách a podlahových lištách a horních hranách dveří usazuje prach. Nevěděla, jak těžká je žehlička, jak obtížné je usušit prostěradla za deštivého dne. Nyní se styděla, kolik toho brávala za samozřejmost – že se potraviny jakoby kouzlem objevují v domě, že se jídlo zhmotňuje na stole. Ještě před třemi roky stála na prahu dosažení svého snu. Stačilo jí jen složit zkoušky, dostat se na univerzitu a vystudovat na doktorku. Všichni její učitelé se shodovali na tom, že to dokáže. Léčila by nemocné, usnadňovala by život spoustě lidí.

Jenže pak přišel den, kdy otec oznámil jí i Murrayovým, že všechny jeho úspory jsou pryč a nastanou velké změny.

Nejprve, řekl, se musí rozloučit s kuchařkou a hospodyní. Šestnáctiletý Tom se bude muset vrátit domů z menší soukromé

školy ve Wellingtonu v Somersetu, kterou mu kapitán platil, a přestoupit na místní gymnázium. Jamie měl katolické stipendium na St. Benet's v Oxfordu, takže se ho změny příliš nedotkly. Paní Murrayová od začátku pracovala v galanterii ve Welwynu a odjakživa trvala na tom, že bude hradit jistý nájem z domku. Byla ochotná přijmout štědrost Lucyina otce vůči svým synům, ale nechtěla mu být zavázána více, než bylo nutné.

Otec si odkašlal. „Obávám se, že budeš muset nechat školy a jít pracovat, Lucy.“ Hleděl upřeně do nějakého bodu za jejím levým ramenem. „Je mi to moc líto, ale na univerzitu nemůžeš. Pro ženu to stejně nemá cenu. Stejně se vdáš. A tak jsem si myslel, že bys třeba mohla učit tady ve vesnici, abys byla doma brzy a mohla dělat, co bude po domě třeba.“

Chvilí jen stála, neschopná slova. Jako by se před její slunnou budoucností právě zabouchly velké železné dveře. Otevřela pusu, aby něco řekla, ale otec se jí podíval do očí se svým známým velitelským výrazem, který jí prozradil, že není nic, co by mohla říct nebo udělat.

Jamie jí rychle naznačil, aby šla s paní Murrayovou a Tomem do sousedního domku, sám zůstal, aby si s jejím otcem promluvil. Jamie byl vždycky ochoten kvůli ní s kapitánem Nicholsonem bojovat, a obvykle se mu ho povedlo přemluvit.

Čekali v napjatém tichu, až se Jamie vrátí, ale jakmile dorazil a ona spatřila jeho sinalou tvář, věděla, že to byl marný pokus.

„Prosil jsem ho,“ líčil Jamie. „Vysloveně jsem žebral. Připomněl jsem mu, že chceš být lékařka odjakživa a že bys byla skvělá. Řekl jsem mu, že jsi moc chytrá, moc bystrá a inteligentní na to, abys dělala neškolenou učitelku v místní škole. Vážně, vážně jsem se snažil.“

V očích se jí sbíraly slzy, nemohla mluvit, ale věřila mu.

„Jenomže je to horší, než jsme si mysleli,“ pokračoval. „Když se ve třicátém roce zhroutila burza, začal si půjčovat peníze a teď má hrozný dluhy. Dluží víc, než si umíš představit. Váš dům se možná bude muset prodat.“

„Kdyby mě prostě nechal ve škole, udělala bych zkoušky a třeba získala stipendium jako ty,“ tesknila Lucy.

Jamie zoufale zavrtěl hlavou. „To jsem mu taky řekl. Navrhl jsem, že něco udělám, seženu si práci na večery a volné dny, cokoli, abys mohla zůstat ve škole. Prý že to nejde. Tak jsem mu nabídl, že odejdu z univerzity sám a najdu si práci. Je mi jedno, co se mou bude. Ale on si nedá říct. Že prý nejde jenom o výdaje na tvá studia. Potřebuje od tebe, abys brzy nosila domů plat. Je mi to moc líto, Lucy.“ Tvář měl zkřivenou smutkem nad tím, že se mu nepovedlo zachránit její sen, jako by byl i jeho.

Lucy vzlykala paní Murrayové v náruči a oba chlapci ji hladili po ramenou. Když se vyplakala, dal jí Jamie kapesník a seděl u ní, jako by jí tak mohl ulehčit od utrpení.

O několik dní později, poté co si kapitán Nicholson promluvil s ředitelem její školy, který ho taky marně přemlouval, a s ředitelkou venkovské školy, která souhlasila, že ji přijme jako učitelku, se Lucy ocitla zase v kuchyni Murrayových.

Jamie se natáhl přes stůl a vzal její ruce do dlaní. „Já vím, není to samé jako stát se doktorkou, ale i jako učitelka můžeš dělat dobré věci,“ řekl vážně. „A ty budeš výborná učitelka. Děti tě budou milovat a celý život vzpomínat na to, cos jim dala. Je tady spousta dětí, co od tebe potřebují pomoc. Chudáků, kteří nebudou mít v životě jinou šanci.“

Mdle se pousmála a pomyslela si, že jí rozumí nejvíc ze všech lidí na světě.

Tom si jí dřepł k nohám a spustil pisklavým hláskem: „Sím, slečno, naučte mě číst, naučte mě psát, budu vás nadosmrti milovat, fakt.“ A Lucy, která nikdy nedovedla odolat jeho kouskům, se rozesmála a strčila do něj nohou, až ztratil rovnováhu. Překulil se na záda, hrabal rukama a nohama ve vzduchu jako brouk na krovkách. „Sím, slečno, ta velká holka do mě strčila.“

„Pitomče!“ zamumlal Jamie.

„Vstávej,“ pobídla ho paní Murrayová shovívavě. „Ušpiniš si svetr.“

A tak se Lucy přes noc stala ze studentky učitelkou, z bezstarostného sedmnáctiletého děvčete kuchařkou, uklízečkou i hospodyní. Každý den cestou ze školy přinášela domů potraviny, pak si vyhrnula rukávy a pustila se do přípravy rybiho nákypu nebo sýrového koláče. Těžké věci jako třeba brambory jim v sobotu dodával zelinář vozem. Soboty znamenaly pro Lucy prací dny, kdy vytahovala měděný kotel na vyvařování ložního prádla a válečkovou ždímačku.

Její sen o tom, že se stane doktorkou, byl zákonitým výsledkem její celoživotní touhy napravovat, co se pokazilo. Jamie a paní Murrayová v tom odjakživa byli její spojenci, pomáhali jí krmit ptáče, které vypadlo z hnízda, obvazovat zlomenou nohu kočce. V devíti letech Lucy zachránila kotě před skupinou starších chlapců, kteří ho mučili dole u kanálu. Uslyšela žalostné mňoukání, nakoukla mezi ně a viděla, že štouchají do zraněného zvířátka klacky. Bez rozmýšlení se vrhla do jejich klubka, odstrkovala je z cesty, popadla kotě do náruče a obrátila se k nim, jak se tak nad ní tyčila.

„Stydte se,“ houkla na ně. „Jste hnusní surovci.“

To je tak zaskočilo, že ji nechali jít. Odnela si kotě domů a vyiplala ho, až se uzdravilo.

S lidmi to bylo stejné. Když viděla, jak si ostatní ve škole na někoho zasedli, okamžitě se s ním skamarádila, vyhledávala ho na hřišti, sedávala s ním u oběda a svou přítomností dávala dětem najevo, že na jejího nového chráněnce nesmějí být zlé.

Bylo pro ni žalostné, když se dozvěděla, že nedostane příležitost stát se doktorkou, nenaučí se ošetřovat druhé. Nebude zachraňovat ženy, aby neumíraly při porodu jako její matka. Nepostará se, aby další děvčata nemusela vyrůstat bez mámy. Navrhla dokonce, že se spokojí s dráhou zdravotní sestry, ale otec jí nedovolil, aby šla bydlet na internát.

A tak Lucy začala učit drobotinu a Tom přestoupil na místní gymnázium, kde si ho brzy oblíbili díky jeho sportovním úspěchům a šaškování. V jejich domě si podávali dveře chlapci z okolí a mnozí z nich pokukovali po jeho plavovlasé sedmnáctileté sousedce.

To všechno se stalo před třemi roky. Od té doby Tom získal stipendium na vysoké škole ekonomické a Lucy si zvykla na život slečny Nicholsonové, učitelky. Zpočátku nesnášela, že je uvězněná v zašlých viktoriánských školních místnostech, a umínila si učitelství nenávidět, ale navzdory sama sobě našla ve společnosti malých dětí potěšení. Jejich fantazie, tvořivost a upřímnost jí dodávaly energii. Každý den udělaly něco, co ji rozesmálo. Nemohla si pomoci a opětovala jejich nepokryté zbožňování. Zanedlouho si uvědomila, že lidé mohou být zraněni mnoha způsoby a učení jí dává možnost pomáhat děvčatům a chlapcům, kteří trpí jinak než fyzicky.

Intuitivně u nich poznávala výraz, který poprvé viděla ve tvářích Jamieho a Toma v den, kdy jí vstoupili do života. Prozrazoval jí, že ty děti truchlí, jsou vykořeněné nebo utiskované a potřebují, aby jim pomohla. Uvědomovala si, že se od oné první chvíle do Jamieho a Toma zamilovala, okamžitě a bezvýhradně, jak dokážou své zalíbení rozdávat jen malé děti, a v následujících letech se její oddanost nezměnila. Teď našla v srdci místo i pro vynalézavou Joan s jejími hubenými ručkami a nožkami. Pro Alfieho, věčně rozesmátého, ale v botách, které mu byly malé, a v ponožkách víc zalátaných než pletených. Pro Jean, nejmladší z rodiny zrzků, pro Harryho, vždycky žebrajícího o ohryzek jablka, pro Gladys, které nešlo čtení, dokud Lucy nezjistila, že potřebuje brýle a ty jí rodiče nemohou koupit.

Bohatství kapitána Nicholsona se sice velice ztenčilo, Lucy však věděla, že nejsou tak chudí jako mnoho jiných v těchto temných letech, rodiče spousty jejích žáků, účastníci jarrowského pochodu proti nezaměstnanosti a chudobě a tři miliony dalších, kteří zůstávali bez práce. Trochu ji bolelo, že na Tomova studia otec peníze vyškrábal, ale současně si uvědomovala, že chlapci jsou pro něj vším, na rozdíl od ní. Koneckonců, ona byla ta, kdo způsobila smrt jeho ženy. Možná by bratry Murraye nenáviděla za to, že jí přebrali otce, ale i ona si je od začátku zamilovala – Jamieho za jeho dojemné odhodlání stát se hlavou rodiny a Toma za hravou povahu. Nemohla mu mít za zlé, že se mu od otce dostává podpory, jaké jí ne. Nebyla to jeho vina.

Nyní si Lucy horečně česala vlasy a dívala se na sebe do zrcadla toaletního stolku. Celých deset dní od doby, co v *Daily Mirroru* vyšla ta výzva, s paní Murrayovou Toma přemlouvaly a pro-

sily, ale cestu do Španělska mu rozmluvit nedokázaly. Zezdola k ní doléhal hovor Toma s otcem. Věděla, že by se k nim měla připojit, ale jak se má rozloučit s jedním z chlapců, které miluje od svých pěti let? Vztekala se na sebe, že se jí ho nepodařilo přesvědčit, a hrozila se nebezpečí, do kterého směřoval.

Dole pod schody zaslechla Tomův hlas. „Luci, dělej, nebo zmeškám vlak.“

To doufám, řekla prudce svému odrazu v zrcadle. Z šedých očí jí létaly blesky. Doufám, že ten vlak nestihněš, a oni tě odmítnou, že jsi moc mladý a nespolehlivý, že jsi ani nedokázal dorazit včas.

Ruka se hřebenem se jí zastavila, když ho uslyšela na schodech, jako obvykle je bral po dvou. Vtrhl do jejího pokoje, prudce se k němu obrátila.

„Slyšel jsi někdy o tom, co je klepání?“ vyštěkla na něj.

Zvedl ruce, aby dal najevo vlašnou omluvu. „Je čas jít. Už odcházím.“

Lucy praštila hřebenem na toaletní stolek. „No, já ale nechci, abys odešel.“

„Nezačíněj s tím zase. Je to rozhodnutý.“ Dvěma kroky se k ní přiblížil, celý se chvěl nadšením. „Jedu, a konec.“

Přistoupil k ní, uchopil její kadeř a namotal si ji na prst, jak to dělával odmalička. Obvykle jí to připadalo roztomilé a on to věděl. Oběma jim to připomínalo dobu, kdy jí bylo pět a jemu čtyři a byla jeho jediná kamarádka. Teď mu ruku smetla.

„Dej mi pokoj.“

Vstala, přitom srazila nádobku se sponkami, ale on neustoupil, takže si najednou byli nepřijemně blízko. Srdce se jí v hrudi rozbušilo. Upíral na ni pohled, znovu zvedl ruku k její hlavě, ale

místo toho, aby uchopil pramínek vlasů, chytil ji za zátylek, přitáhl si její tvář k sobě a prudce ji políbil. Druhou rukou ji k sobě přitiskl a ona, navzdory sama sobě, mu polibek oplácela, horečně, zoufale, jako by na tohle čekala odjakživa.

Zezdola zahřměl hlas kapitána Nicholsona: „Kam ten ztracený kluk zase zmizel?“ a bylo slyšet, jak stoupá do schodů.

Oba se chvěli, když se od sebe odlepili. Pátrala mu ve tváři, pokoušela se pochopit, co to znamená. Už jednou ji políbil, když mu bylo dvanáct a jí třináct. Nikdy na to nezapomněla, ale tenten polibek byl úplně jiný než tenhle.

„Nejezdi,“ hlesla.

„Musím.“

Zdalo se jí však, že v tom zaznělo zaváhání, sklíčenost.

Kapitán Nicholson se objevil ve dveřích. „Á, tady jsi, Tome. Tvá matka čeká. A Jamie.“

Lucy s Tomem si vyměnili pohled. Takže se mu povedlo Jamieho přesvědčit, aby se přišel rozloučit.

Otec vyprovodil Toma z pokoje a Lucy zahlédla svůj odraz v zrcadle. Tváře jí zrudly, v očích jí plál oheň, vlasy kolem obličeje měla rozčuchané. Zdalo se jí, že vypadá skoro roztomile.

Dobře, pomyslela si a zvedla bradu. Tuhle vzpomínku na ni si Tom odnese s sebou. Snad ho přivede i zpátky domů.

Všichni rozpačitě postávali na dlážděné přední cestičce. Tom otevřel branku, prošel se svým malým koženým kufříkem ven na ulici, zatímco paní Murrayová, Jamie, Lucy a její otec zůstali stát na zahradě. Tom za sebou zavřel branku, až to klaplo. Všichni se na něj dívali, jak tam stojí v kalhotách z vojenského kepru, s červenou vázankou, s vlasy natřenými brilantinou, až se tem-

ně leskly, s kloboukem položeným na kufru, dokud se nerozloučí. Lucy cítila, jak se paní Murrayová vedle ní chvěje, i když vůbec nebylo chladno. Tom se naklonil přes branku a potřásl si rukou s kapitánem Nicholsonem. Pak byla řada na Lucy, podala mu ruku, ale on ji chytil za ramena, přitáhl si ji k sobě a důkladně ji políbil přímo na rty. Cítila, jak je Jamie sleduje, vnímá to, ale nepodívala se na něj a odstoupila, aby se mohla rozloučit paní Murrayová.

Tom matku přes plot pevně objal a zašeptal jí do vlasů: „Neboj, mami!“ Když ji pustil, zapotácela se a Lucy ji chytila za paži, aby ji ustálila. Tom se chopil kufru a obrátil se k odchodu.

„Tvůj bratr. Proboha, potřes si rukou s bratrem!“ vyštěkl Lucyin otec a Tom se znovu obrátil. Kapitán Nicholson strčil do Jamieho a bratři si ochable podali pravice.

Tom si otřel dlaň do kalhot, posadil si klobouk na hlavu a dal se rychle na odchod, ani se neohlédl. Lucy čekala, že se na rohu obrátí a zamává, ale neudělal to. Kdyby nepodpírala paní Murrayovou, byla by se za ním rozběhla.

„No, a je to,“ konstatoval Jamie, jako by jeho nesnesitelný mladší bratříček nikdy neexistoval.

Lucy cítila, jak se paní Murrayová začíná otrásat pláčem. „Jak jsi ho mohl nechat takhle odejít?“ zeptala se Jamieho, ale ten jen pokrčil rameny a přehoupl se přes nízký plůtek oddělující Lucyinu zahradu od jejich.

Kapitán Nicholson, rozpačitý ze všeho toho citu, si odkašlal. „No, tak já vás ženské nechám, hm... musím ještě...“ Mávl neurčitě rukou, zmizel do domu a nechal je obě hledět usazenými očima tam, kde zmizel Tom.

Tu noc Lucy ležela v posteli a představovala si, jak její milý Tom maširuje do války, bojuje v blátivých zákopech, jeho tělo trhá na kusy ocel kulek nebo bajonetů. Nakonec si složila tvář do dlaní a rozplakala se. A ten polibek. Odkud se vzal a co měl znamenat? Nebyl to polibek, jaký dává bratr sestře, a její reakce nebyla ani zdaleka sesterská – na hony vzdálená tomu, co cítila při těch neslaných nemastných polibcích z hrstky svých krátkodobých známostí.

Když vyplakala všechny slzy, odkradla se do koupelny umýt si obličej. Na odpočívadle se zarazila, uslyšela něco zezdola. Tiše se plížila ze schodů, otevřela dveře do jídelny. U stolu, zády k ní a s téměř prázdnou lahví whisky před sebou seděl její otec. Ten zvláštní zvuk byly hluboké tlumené vzlyky, vycházející z hloubi jeho těla.

Lucy ještě nikdy neslyšela žádného muže plakat, zvláště ne otce. Chvilí přemýšlela, jestli má jít za ním, obejmout ho kolem ramen, utěšovat ho, jako by utěšovala každého jiného. Ale věděla, že to není ona, o koho kapitán Nicholson stojí. Nikdy to nebyla ona. Otec Jamieho a Toma, voják Murray, který zemřel poté, co se nadýchal smrtícího plynu, zachránil kapitánu Nicholsonovi život. Její otec splácel čestný dluh, staral se o syny svého zachránce, a ji odstrčil stranou. Jamie a Tom se stali středem jeho světa, dostávali veškerou lásku, která měla právoplatně připadnout jí. Lucy nemohla udělat nic, čím by si ho získala zpátky.

Odstoupila ode dveří a vrátila se po schodech nahoru, v hlavě jí tepalo strachem o Toma. V posteli se pak soužila bolestí nad tou ztrátou. Vzpomněla si, jak bylo Tomovi asi tak sedm a balancoval na břehu potoka, pokoušel se vylovit síťku na ryby, kterou upustil. Jak se tak potácel, natáhla se, popadla ho za límec

a šklubla s ním zpátky. Byla o rok starší než on, měla povinnost chránit ho přede všemi maléry, o které si koledoval.

„Skoro jsi mě uškrtila,“ stěžoval si pak Tom a odtahoval si košili od krku. „Tos nemusela, už jsem tu sítku skoro měl a poradil bych si a nespádl bych tam. A teď je síтка v háji a měl jsem ji od tvýho táty a on se bude zlobit a ty jsi pitomá holka.“

Strčil do ní a odešel domů sám, i když měli zůstat spolu.

Lucy se poohlédla po ztracené síťce a pak pátrala kolem, až našla dlouhou větev. Přidržela se kmene vrby, sítku vylovila a vytáhla ji na blátivý břeh, kam se pro ni mohla natáhnout a sebrat ji. Jejím úkolem bylo všechno napravovat, a taky to udělala, ale Tom si pak od ní sítku vzal a ani jí nepoděkoval.

Posadila se v posteli, sílilo v ní odhodlání. Nedokázala mu vymluvit odchod do války, ale od něj to bylo jen velikášské gesto. Možná, že až se dostane do Španělska a na vlastní oči uvidí válečnou realitu, nechá se přesvědčit, aby nechal boj ostatním a vrátil se domů. Bylo jí jasné, že jí zbývá jediné. Musí se vypravit do Španělska a přivést Toma zpátky, ať už se mu to bude líbit, nebo ne.